

A FOST TUDOR VLADIMIRESCU ETERIST?*

Gheorghe Gorun**

Abstract

This paper aims to clarify the relations between Tudor Vladimirescu and the Assembly of the People on the one hand and Alexander Ypsilantis and Philiki Etaireia on the other hand. Analysing the majority of the edited documents and the discussion between Vladimirescu and Ypsilantis, we conclude that the first did not pledge oath of allegiance to Philiki Etaireia. He did not correspond with Ypsilantis and did not subordinate to the Greek leader. From this analysis it can be concluded that the objectives and the actions of the two commanders were different.

Keywords: Tudor Vladimirescu, Alexander Ypsilantis, revolution of 1821, Philiki Etaireia, the etherists, Etherist oath, blood brotherhood.

Chestiunea relației lui Tudor Vladimirescu cu Eteria și, mai ales, aceea a jurământului/jurămintelor său/sale față de Frăția grecească a fost și rămâne una dintre cele mai preocupante teme ale anului 1821. De la început trebuie să facem precizarea că niciun document anterior anului 1821 sau emis în timpul evenimentelor din acel an, până la asasinarea conducătorului revoluției din Țara Românească, nu menționează vreo legătură între Tudor Vladimirescu și conducerea Eteriei sau între el și diverși eteriști-persoane fizice¹. Nici presa italiană², franceză și rusă³, germană⁴, nici rapoartele Agenției austriece de la București⁵ nu vorbesc despre Tudor Vladimirescu ca om al Eteriei sau despre acțiunea lui ca fiind integrată *insurecției grecești*. Dimpotrivă, cele două mișcări sunt prezentate ca total diferite și cu scopuri distincte, chiar opuse.

Întrucât nu au reușit să și-l subordoneze pe Vladimirescu și să-i folosească oștirea în interesul lor, eteriștii – folosindu-se și de unii dintre cei mai apropiați oameni ai săi – l-au ridicat din tabăra de la Golești⁶ și l-au ucis mișelește la Târgoviște, probabil în noaptea de 27 spre 28 mai 1821⁷.

La trei zile după reușita complotului, în 24 mai, cei care au organizat arestarea lui Tudor au semnat o scrisoare (de fapt, o declarație) către L.I.K. (o căpetenie eteristă neidentificată), care poate fi orice eterist, declarație prin care complotiștii Iordache, Farmache, Prodan și Macedonschi l-au „declarat pe acest sluger nevrednic de slujba ostășească”, fiindcă „a nesocotit asigurările și jurământul întărit prin Sfânta Evanghelie”. Urmează câteva acuzații aiuritoare⁸. Această scrisoare-declarație avea menirea să justifice ante facto asasinarea lui

* Prezentul studiu este o sinteză ultraconcentrată a capitolului *Tudor Vladimirescu și Eteria* din volumul al II-lea al cărții noastre *Tudor Vladimirescu între Scila și Caribda* (volum aflat în pregătire).

** Prof. dr., cadru didactic asociat la Universitatea „Constantin Brâncuși” din Târgu-Jiu.

Vladimirescu și să inducă pentru prezentul de atunci și pentru posteritate falsa idee că Tudor a prestat jurământ față de Eterie și că l-a încălcat.

După dispariția năpraznică a sa, Tudor a ieșit din istorie pentru aproape o jumătate de veac și a intrat în legendă. Apropiatii (*intimii*, cum îi numea C. D. Aricescu), profitorii sacrificiului său și știutorii de carte din *eparhia dacică* – așa numea Ipsilanti Țara Românească – nu au catadicsit sau nu au îndrăznit să vorbească sau să scrie despre el. Până la N. Bălcescu (1850), doar Naum Râmnicănean⁹ și Ștefan Fănuță Zilot¹⁰ și-au așternut gândurile despre evenimentele din 1821, la câțiva ani după aceea, dar scrierile lor au fost publicate abia către sfârșitul secolului. Deși au dezaprobat acțiunea lui Tudor, ei nu l-au făcut eterist pe conducătorul revoluției. L-au menținut în istorie autori filoeteriști, greci sau partizani ai Eteriei (Filimon, Tricupi, Raffenel, Cantu, Querard, Wilkinson, Rabbe, Gervinus, Lorençon), care l-au prezentat Europei în culori total nedrepte și false și ca vinovat de sfârșitul lamentabil al expediției militare eteriste în Principatele Române¹¹.

În 1846, apare lucrarea lui Ilie Fotino, scrisă în limba greacă, după însemnările lui Dionisie Fotino¹², lucrare în care se acreditează ideea că Tudor a fost eterist și că ar fi prestat jurământ atât lui Gheorgache (Iordache), cât și lui A. Ipsilanti, fără să aducă vreo dovadă¹³.

După ce B. P. Hasdeu a organizat serbările prilejuite de comemorarea lui Tudor Vladimirescu (1871), s-au înmulțit scrierile despre evenimentele din 1821. Cea mai importantă lucrare a fost scrisă de C. D. Aricescu (1874)¹⁴. Lucrarea este monumentală pentru vremea aceea, dar, influențat de lecturile bombastice despre Olimpiotul, Aricescu afirmă: „Căpitan Iordache iniția pe Tudor, din partea grecilor în secretul Eteriei; însă numai pe jumătate. Tudor, făcu jurământ în biserica sf. Sava, față cu căpitan Farmache” că va înlesni trecerea peste Dunăre a lui Ipsilanti¹⁵.

Istoricii români de la sfârșitul sec. al XIX-lea și de la începutul sec. al XX-lea¹⁶ socotesc că fiecare dintre cei doi conducători (Vladimirescu și Ipsilanti) a condus mișcări diferite cu scopuri diferite. În ultimele decenii ale veacului al XIX-lea au fost publicate în diferite gazete (*Românul*, *Trompeta Carpaților*) memoriile foștilor aghiotanți și trădători ai lui Vladimirescu, Chiriac Popescu și Mihai Cioranu, care fie copiază din scrieri filoeteriste, fie inventează multe fapte prin care induc ideea că Vladimirescu și Ipsilanti erau în bune relații și că au avut inițial scopuri comune¹⁷.

Primul istoric român care susține că Vladimirescu a fost eterist și că a dovedit aceasta este I. C. Filitti¹⁸. Argumentele lui Filitti nu rezistă niciunei analize serioase. El socotește că, „dat fiind adevăratul scop al Eteriei”, apartenența lui Tudor la aceasta „nu scoboară, ci înalță pe Tudor”. Cel mai fervent susținător al tezei că Vladimirescu a fost eterist este Andrei Oțetea¹⁹. Afirmările lui Oțetea au fost contrazise, cu argumente solide, de Mircea T. Radu²⁰.

Am analizat, cu răbdare și cu acribie, jurământul (clasic) eterist și procesul de inițiere în Eterie²¹. Susținem categoric că Tudor nu a semnat un asemenea jurământ și că nu a fost inițiat în Eterie. Foarte invocatul legământ, pe care l-ar fi semnat Vladimirescu alături de Iordache și Farmache, nu se aseamănă, nici în

litera, nici în spiritul său, cu jurământul clasic eterist, jurământul de inițiere. Mai mult, cu excepția partizanilor academicianului Oțetea, istoricii români consideră că suntem în prezența unui text apocrif²². Și noi credem că acest text este un fals. Din mulțimea argumentelor, menționăm aici doar modalitatea și momentul prin care și în care textul respectiv a ajuns la guvernatorul Transilvaniei, contele Banffy. Actul descoperit de A. Oțetea în Arhivele de Stat de la Budapesta este o anexă la „Raportul comandantului suprem al forțelor armate [austriece – n.n.] din Transilvania”, raport destinat guvernatorului și al cărui subiect se referă la situația din Țara Românească după ce Sava Fochianos trecuse în tabăra otomană. Raportul este datat 16 iunie (stil nou) 1821²³. Data înscrisă pe raportul generalului Schustekh coincide cu data la care Ipsilanti și apropiații acestuia au trecut în Transilvania²⁴. De aceea, considerăm, în acord cu mulți istorici, că pretinsul legământ a fost scris de eteriști, după asasinarea lui Vladimirescu, cu același scop de a-și justifica odiosul asasinat. Ar fi absurd să acceptăm că textul anexat la raportul comandantului militar, din 16 iunie 1821, a stat la acesta din ianuarie (când Oțetea susține că a fost încheiat) până în iunie. La fel de absurd ar fi să acceptăm că Legația austriacă din București și îndeosebi cancelarul Udritzki n-au avut cunoștință, vreme de o jumătate de an, de existența unui asemenea document.

Fiind convinși că Tudor a încheiat numeroase frății de cruce – un obicei omniprezent în epocă, putem accepta că între cei trei s-a încheiat cel mult o frăție de cruce, fără să se semneze vreun document. Admitem – ca și M. T. Radu²⁵ și J. Farsolas²⁶ – că au existat legături între Vladimirescu și anumiți eteriști, unele concretizate prin încheierea unor frății de cruce, dar niciun istoric grec sau român „nu a furnizat evidențe conclusive care să dovedească dacă Vladimirescu era sau nu inițiat în Eterie”²⁷. Noi susținem că pentru neinițierea lui în Eterie nu este necesar să fie prezentate documente. Documentele sunt absolut necesare pentru a-l prezenta pe Tudor ca eterist. I. P. Liprandi, una dintre cele mai informate persoane despre evenimentele din 1821, furnizează zeci de informații care exclud categoric afilierea lui Vladimirescu la Eterie și susține că revoluția lui Tudor a fost total independentă de cea greacă²⁸. Șeful spionajului militar rus afirmă, în repetate rânduri, că toate zvonurile despre subordonarea lui Vladimirescu și a oastei sale Eteriei au fost minciuni întreținute de lăudărosul și șiretul Iordache Olimpiotul. Iordache „a știu să-l asigure [pe Ipsilanti – n.n.] de la început și după cum mulți cred greșit până astăzi”²⁹ că Tudor este *instrumentul* său și că îi poate acapara oastea oricând³⁰.

Analizând cu atenție cele scrise de I. P. Liprandi despre Iordache Olimpiotul³¹, ajungem la concluzia că acest grec șiret și perfid (I. P. Liprandi), vânzătorul lui Tudor Vladimirescu (N. Iorga) și, totodată, pierzătorul lui Tudor (în opinia noastră) a avut un rol covârșitor în a-l prezenta pe Vladimirescu tuturor contemporanilor ca fiind omul Eteriei, aservit acesteia prin jurământ.

Noi susținem că răspunsul la obsedanta întrebare *A fost Vladimirescu eterist?* ni-l oferă dialogul dintre Vladimirescu și Ipsilanti, cu prilejul întâlnirii lor, de la Colentina, la sfârșitul lunii martie 1821. Dialogul a fost transcris de Alexander Fomich Veltman, ofițer, istoric, scriitor, arheolog, etnograf, lingvist, membru corespondent al Academiei Ruse de Științe.

Am citit cu interes și cu mare atenție documentul care – după Aricescu – a generat versiunea absurdă despre convorbirea lui Vladimirescu cu Ipsilanti, document pe care istoricul îl numește „Pretinsu dialogu politicu între Ipsilanti și Tudor”³². Întregul document ar merita să fie transcris aici, atât pentru frumusețea sa, cât și pentru ideile pe care le conține, dar, neștiind în ce măsură îi interesează pe cititori, vom rezuma conținutul și vom reproduce pasajele cele mai importante.

Discuția este deschisă de gazda întâlnirii. Ipsilanti își exprimă bucuria că îl vede sănătos pe Vladimirescu, îl invită să se așeze și îi spune: „De mult timp era necesaru să vorbim noi amândoi în persoană”. Tudor a răspuns că este gata să-l asculte („suntu gata a vă asculta”). La afirmația „Credu că D-voastră știți scopulu cellu mare pentru care am venitu aici”, Tudor răspunde: „Dupe cum vădu din proclamațiile D-voastră, v’ăți luatu asupra-ve sarcina de a libera Grecia de sub jugulu turcescu”³³. Ipsilanti se plânge că după ce a luat comanda Eteriei a sperat ca „popoarele împilate de jugulu barbaru” să răspundă apelului său, dar încă de la început a întâmpinat opoziție „de la aceia carii ar trebui să se grăbească sub stindardele libertății”. Vladimirescu a priceput unde bate Ipsilanti (deși niciun popor nu se ridicase, cu excepția grecilor din Peloponez!) și i-a replicat foarte hotărât: „Divanulu țerei a doritu să știe cine v-au însărcinatu pe D-voastră cu marele actu allu eliberării Greciei? Și cine v-au împuternicitu să appelați la uă răscoală generală contra Turcilor? Divanulu a trimisu la D-voastră pe deputatulu Pavelu Macedoneanu”³⁴ (e vorba de Pavel Macedonschi).

Din acest moment, Ipsilanti și-a pierdut cumpătul și a început să-i vorbească lui Tudor ca un stăpân supusului: „Ce mai spui, Domnule? Acestu deputatu a fostu trimisu de Domnia ta, nu de Divanu!”, dar Tudor și-a păstrat calmul, replicându-i că nu el „ci Divanulu v-au rugatu se’i comunicați plenipotenția D-voastră”³⁵.

Tudor se referă la episodul – reținut și de Liprandi – când P. Macedonschi i-a cerut lui Ipsilanti să aducă dovada că Rusia sprijină insurecția, iar eteristul i-a arătat epoletii și a spus că el nu vine cu dovezi, ci cu porunci.

Aroganța lui Ipsilanti crește pe măsură ce Vladimirescu este tot mai sigur pe sine. La fel ca la întâlnirea cu Pavel Macedonschi beizadeaua întreabă furios: „Cine m’au împuternicitu pe mine? [...] Dumneata știi cine sunt eu?”, iar Vladimirescu îi răspunde simplu și foarte ferm: „Știm. Domnia ta ai servit în Rusia ca generalu, iar eu în Valahia ca căpitanu; însă aici nu e Rusia”³⁶.

Surprins de fermitatea lui Tudor, Ipsilanti încearcă să își etaleze cunoștințele despre politica europeană spunând că nu este dator să dezvăluie „Divanului țerei Valahiei secretele Congreselor Europei” și se întreabă: „Nu cumva Divanulu nu înțelege, unde înclină de atâția ani politica tuturor puterilor Europei?”, dar răspunsul lui Vladimirescu este – după părerea noastră – antologic: „politica evropeană, pentru îndeplinirea planurilor selle, nu avea nevoie să vă însărcineze ca să adunați în Moldova și Valahia toți vagabonzii și calicii, ca să liberați Evropa de Turci”³⁷.

Fără argumente, Ipsilanti îl jignește pe Tudor: „Domnia ta, Domnule ești impertinent. Domnia ta ești inamicul patriei Dumitale. Planul Dumitale este a te

folosi de turburări, și a conduce pe vagabonzii Dumitale, pe Panduri, la hoții”, iar Vladimirescu intenționează să pună capăt discuției: „Titlurile Dumitale nu sunt mai bune decât ale mele; și ce să mai vorbim despre aceasta? Domnia ta fă ce știi, și eu voi face ce știu!”³⁸.

În acel moment Ipsilanti a încercat să îl înduplece pe Tudor: „Noi, Domnule, avem un inamic comun; și noi trebuie să lucrăm cu toate puterile, iară nu să ne întrebăm unulu pe altulu despre drepturi”. Răspunsul lui Vladimirescu este categoric și ultimativ: „Inamicii D-Voastră suntur Turcii, iar ai noștri, Grecii Fanarioți. Diferența se vede din proclamațiile D-tale, și din ale mele. Câmpulu D-Voastră e Grecia. Mergeți peste Dunăre. Iar treaba noastră este d’a alunga pe Domnii Fanarioți totu acolo; nu e locul lor aici. Destulu au strânsu decima din Principate! Lasă să meargă sub stindardele D-Voastră să libereze Grecia de sub jugu; și ne vom mântui noi de jugulu lor. Parcă noi suntem ferma D-Voastră! D-Voastră aveți pământurile și sclavii D-Voastră. Jupuiți de pe ei măcar și trei piei”³⁹.

Finalul dialogului este următorul: Ipsilanti: „Domnule Slugeru...”. Vladimirescu: „Voievodu, nu Slugeru, Domnule Ipsilanti” (moment în care Tudor și-ar fi „trântit sabia pe podeaua camerei”; noi credem că a izbit podeaua cu sabia, nu și-a trântit sabia). Ipsilanti: „Te poftescu să taci...”. Vladimirescu: „Săracul de mine! Cum să mă temu de Domnia ta?”. Ipsilanti: „Eu în curându te voiu sili să te temi”. Vladimirescu: „E! Până atunci, adio! Speru a ne vedea în curându!...”⁴⁰.

Cu onestitatea ce îl caracterizează, C. D. Aricescu explică de ce consideră acest dialog o versiune absurdă. El consideră că dialogul nu putea fi purtat în limba franceză, fiindcă Tudor nu știa această limbă. El admite că dialogul ar fi fost posibil în franțuzește, numai dacă episcopul Ilarion ar fi realizat traducerea pentru Tudor, dar Veltman nu menționează prezența episcopului.

Suntem de acord că dialogul nu s-a desfășurat în limba franceză, chiar dacă Vladimirescu avea cunoștințe de limba franceză, fapt cunoscut de Aricescu care se referă la mai multe scrisori primite de Tudor de la Stroganoff, în limba franceză⁴¹. Trebuie însă să amendăm opinia lui C. D. Aricescu. Istoricul interpretează afirmația colonelului rus - „au zisu Ipsilanti frantosesce: <<Îmi pare bine că vă vădu sănătosu; ședeți Domnule Vladimirescu>>” - de la începutul întrevederii ca fiind valabilă pentru întreaga discuție, fapt pe care noi îl apreciem ca fiind inexact. Ipsilanti a rostit cuvântul de bun venit în limba lui Voltaire pentru a epata, pentru a-l impresiona pe Vladimirescu, pentru a obține un ascendent moral asupra lui. Înălăturând ipoteza că dialogul s-a purtat în limba franceză – idee cu care suntem de acord –, Aricescu se pronunță pentru limba greacă, deși – spune autorul – „Tudor cunoștea puțin limba greacă [...]; și sau că nu o vorbea destulu de corect” sau că s-a prefăcut că nu înțelege greaca „pentru ca să poată justifica intervenirea lui Ilarion ca interpretu [...]”⁴². Istoricul își susține opinia (că dialogul a fost în greacă) cu argumente subțiri de felul: „dovada este Cioranu și Kiriak Popescu, cari amândoi citează cuvinte grecești d’ale lui Ipsilanti” sau „fanarioții erau prea mândrii ca să vorbească altă limbă decât cea maternă, cu care se fălea, și pe care o considera limba Deilor”⁴³. Noi afirmăm cu siguranță că Popescu și Cioranu nu pot fi credibili, nici dacă ar fi fost de față la acea întrevedere. Cât despre obiceiul fanarioților de a

discuta numai în limba maternă noi credem că este o simplă legendă. Deși Tudor știa – după părerea noastră – bine grecește, fiindcă deținuse funcții publice în administrația fanariotă, credem că – exceptând fraza de la debutul convorbirii rostită de Ipsilanti în limba franceză – dialogul s-a purtat în limba rusă. Cu siguranță, Tudor Vladimirescu era vorbitor de limbă rusă. Anii petrecuți în contact cu ofițeri și soldați ruși, în timpul războiului din 1806-1812, i-au fost îndeajuns pentru a învăța rusește. Deși Aricescu nu amintește de cunoștințele de limba rusă ale lui Vladimirescu, el scrie că Tudor ar fi însoțit-o pe soția lui Nicolae Glogoveanu într-o vizită în Rusia, îndată după căsătoria Glogoveanului. Tot în Rusia își propusese Vladimirescu să plece definitiv la sfârșitul amintitului război. În plus, există zeci de atestate și de adevăruri emise de generali și ofițeri superiori ruși – scrise în limba rusă – despre faptele de arme și despre pildele de vitejie ale lui Tudor Vladimirescu⁴⁴. Acele documente nu aveau noimă dacă se adresau unui necunoscător al limbii ruse. Nu trebuie să pierdem din vedere că în detașamentele (regimentele) conduse de Vladimirescu în timpul războiului luptau mulți slavi sudici, și ei vorbitori de limba rusă. Mai presus de toate nu se poate eluda calitatea Vladimirescului de sudit rus. Chiar dacă mulți vor califica afirmația noastră ca fiind absurdă, gândul ne îndeamnă să spunem că dialogul purtat în limba rusă a fost punctat și de anumite vorbe, expresii în limba română, fiindcă nu putem eluda faptul că Alexandru Ipsilanti este născut din mamă româncă (Elisafta Văcărescu), de la care eteristul șef nu putea să nu învețe în copilărie și limba valahă.

Așadar, convorbirea s-a desfășurat în limba rusă. Pledează în susținerea acestei afirmații și acuratețea textului reprodus de către colonelul rus A. F. Veltman, vorbitor nativ de rusă. Celelalte argumente aduse de C. D. Aricescu în susținerea tezei că versiunea Veltman este absurdă, ca de exemplu: nu se poate ca Tudor și Ipsilanti să fi schimbat cuvinte insultătoare; Tudor era prea modest pentru a se numi Voievod; că nu putea trânti sabia de podea și să îl amenințe pe Ipsilanti în locuința lui; că Tudor nu putea fi înarmat cu două pistoale și cu o sabie împodobită cu diamante sau că portretul pe care i-l face ofițerul rus lui Vladimirescu este fals⁴⁵, ni se par total puerile.

Având în vedere sursa de unde provine versiunea Veltman, relația de amicitie între rus și șeful Eteriei, relație care nu îl determină să fie părtinitor cu Ipsilanti și dușmănos față de Vladimirescu, precum și ideile forte care se desprind din acest dialog – idei dezvăluite de mai toți memorialiștii – considerăm că Veltman ne oferă cea mai credibilă versiune a convorbirii dintre Vladimirescu și Ipsilanti. În acest text nu aflăm, nu găsim nicio referire la vreo relație anterioară, la vreun jurământ al lui Tudor față de Eterie, la vreo corespondență Tudor-Ipsilanti, la jurămintă față de Olimpiotul pe care Tudor le-ar fi încălcat. Textul este total diferit – mai ales în spiritul său – de textul acceptat ca fiind real și credibil pe care C. D. Aricescu îl redă după informații obținute de la Cioranu, de la Kiriak Popescu sau de la Nicolae Popescu de la Mușetești, text care formulează imperativ teza că Tudor Vladimirescu a jurat Eteriei prin Iordache Olimpiotul și, mai mult decât atât, acreditează ideea – așa cum am mai spus – că Tudor se autodenunță că a prestat jurământ de credință și că și-a încălcat acel jurământ. În același text acceptat de

Aricescu, intimii trădători ai lui Tudor au strecurat și aserțiunea că Tudor ar fi primit scrisori de la Ipsilanti și că s-ar fi înțeles în secret cu turcii.

Veltman ni-l prezintă pe Tudor Vladimirescu într-o lumină foarte favorabilă: ferm, cunoscător al politicii europene, fără niciun trac în fața lui Ipsilanti, apărându-și interesele proprii și ale țării, susținându-și cu argumente programul politic, civilizată, echilibrat.

Contestatarii susținerii noastre cu privire la veridicitatea textului Veltman ne-ar putea reproșa că nu e cu puțință (sau că e puțin probabil) ca cineva să reproducă din memorie o discuție de câteva zeci de minute. Răspunsul nostru este că se poate, mai ales că – suntem siguri – colonelul rus nu a transpus pe hârtie conținutul discuției după zeci de ani. Aproape sigur, Veltman, care era nu doar ofițer, ci și istoric și scriitor, a consemnat dialogul, din camera alăturată în care s-a aflat, chiar în momentul desfășurării acestui dialog. Mai mult, dacă este permis să luăm de bune cele spuse de un Cioran sau de un Chiriac Popescu, sau de un Nicolae Popescu din Mușetești sau de oricine altcineva la zeci de ani după producerea evenimentului – interesați să se pună într-o lumină favorabilă – de ce să nu folosim mărturia cuiva care nu are niciun interes personal și care ne lasă o mărturie potrivnică amicului său, așa cum este prezentarea colonelului rus.

Pentru noi dialogul transcris de Veltman este cel mai important document pentru clarificarea relației dintre Vladimirescu și Ipsilanti. Avem dovada clară că Tudor Vladimirescu nu a prestat niciun jurământ de credință față de Eterie, că nu a purtat nicio corespondență cu Al. Ipsilanti, că obiectivele sale erau total diferite de cele ale Eteriei, iar modalitățile de realizare nu presupuneau (în nicio situație) subordonarea acțiunii lui Tudor Vladimirescu Eteriei. Este posibil ca anumiți exegeți să interpreteze câteva pasaje din acest dialog ca fiind dovezi ale unor așa-zise înțelegeri dintre Tudor Vladimirescu și anumiți eteriști (îndeosebi Iordache Olimpiotul) pentru desfășurarea unei campanii militare comune împotriva Imperiului Otoman. Avem în vedere: spusele lui Ipsilanti despre apelul pe care el l-a făcut la popoarele „împilate de jugulu barbaru” și despre opoziția acestora, precum și la „inamicul comun” pe care l-ar avea Ipsilanti și Tudor. Replicile lui Vladimirescu sunt fără echivoc. Tudor îl întreabă pe inițiatorul zaverei cine l-a însărcinat să apeleze la răscoala generală împotriva turcilor și îi reproșează că nu a răspuns la această întrebare adresată de divanul țării prin Pavel Macedonschi, iar susținerea lui Ipsilanti despre inamicul comun este respinsă categoric de conducătorul Adunării Norodului. Vorbele lui Tudor sunt precum tăișul sabiei sale, despart definitiv apele și înlătură toate ambiguitățile rostogolite vreme de 200 de ani.

Căpitanul din Valahia îi reproșează direct generalului care a servit în Rusia că a început expediția de capul lui și îl atenționează că nu a avut niciodată intenția să i se subordoneze. Spunându-i că „aici nu e Rusia”, aici este Valahia, iar Valahia nu este moșia eteriștilor și a fanarioților, Tudor îl somează pe Ipsilanti să părăsească Țara Românească. Așa cum am afirmat în mai multe rânduri, Tudor Vladimirescu era hotărât să participe la un război ruso-turc în tabăra rusă așa cum făcuse și în 1806-1812. Participarea sa și a pandurilor pe care îi comanda excludea

din capul locului subordonarea oștirii sale Eteriei. Numai cineva care l-a etichetat pe Tudor ca eterist poate susține că el și-ar fi topit oastea în ceea ce mulți numesc armata eteristă. Nici în amintitul război Vladimirescu nu și-a împrăștiat oamenii în diverse structuri militare ruse. Cum am putea concepe că ar fi putut face asta în 1821 și, mai ales, să-și lase oamenii sub comanda eteristă?! În 1806-1812, Vladimirescu a comandat batalionul/regimentul I de panduri și a luptat, fie independent, fie în cooperare cu unități militare ruse.

Folosind un concept militar modern, batalionul lui Vladimirescu a avut bază proprie de operațiuni. Repetăm, dacă atunci când era un necunoscut a beneficiat de acest privilegiu, în 1821 era exclusă orice altă situație. În 1821 el era cunoscut și respectat de către ofițeri și generali ruși, iar efectivele militare pe care le avea sub comandă erau de 7-8 ori mai mari.

Prin urmare, Tudor Vladimirescu s-a pregătit pentru a participa la un război care să aducă independența țării, dar și-a luat toate măsurile pentru situația în care războiul nu va avea loc. Maturitatea lui politică i-a permis să-și formuleze programul în așa fel încât să nu alarmeze Poarta Otomană. El îi spune răspicat lui Ipsilanti că scopurile urmărite de români sunt exprimate în proclamațiile sale, iar inamicii românilor sunt grecii fanarioți.

Dialogul dintre Alexandru Ipsilanti și Tudor Vladimirescu, reprodus de colonelul rus A. F. Veltman, ni-l prezintă pe căpitanul valah de panduri superior, politic și militar, generalului care a servit Rusia și care se visa comandant al tuturor popoarelor aflate sub jugul barbarilor.

În mod inexplicabil, documentul pe care l-am analizat pe larg a fost total ignorat de către istorici. Dacă C. D. Aricescu îl socotește absurd, ceilalți fac abstracție de existența lui. Doar I. C. Filitti amintește vag despre acest document: „Altă versiune relatată de Aricescu, (II. p. 135-137), care n-o crede nici el admisibilă”⁴⁶.

¹ A se vedea: *Documente privind Istoria României* (în continuare D.I.R.). *Răscoala din 1821*, vol. I *Documente Interne* (1959), vol. II *Documente Interne* (1959), vol. IV *Eteria în Principatele Române* (1960), Editura Academiei Republicii Populare Române, București.

² Adina Berciu-Drăghicescu, *Informații din presa italiană despre revoluția lui Tudor Vladimirescu, în Litua. Studii și cercetări*, V, 1992, pp. 53-59.

³ Marian Stroia, *Tudor supranumit Vladimirescu*, în *Magazin istoric*, serie nouă, anul XXV, nr. 2 (287), febr. 1991, pp. 3-4, 8.

⁴ Eugen Glück, *Cu mic cu mare l-au întâmpinat pe Tudor*, în *Magazin istoric*, serie nouă, anul XXV, nr. 2 (287), febr. 1991, p. 9.

⁵ Ioan Nistor, *Tudor Vladimirescu și Sfânta Alianță*, în *Analele Academiei Române (1939-1940). Memoriile Secțiunii Istorice*. Seria III. Tom XXII, pp. 607-631.

⁶ Gheorghe Gorun, *Tudor Vladimirescu între Scila și Caribda*, vol. I, Editura Universitaria, Craiova, 2021, pp. 94-128.

⁷ Ibidem, pp. 128-141.

⁸ D.I.R., vol. II, Doc. nr. 129, pp. 184-185.

⁹ Naum Râmniceanu, *Corespondența moldoveanului cu munteanul. Scrisoarea moldoveanului. Scrisoarea de răspuns a munteanului*, în G. D. Iscru (coordonare), *Izvoare narrative interne privind*

revoluția de la 1821 condusă de Tudor Vladimirescu, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1987, pp. 21-96; Idem, *Izbucnirea și urmările zaverei din Valahia*, în G. D. Iscriu (coordonare), *Izvoare narative interne privind revoluția de la 1821 condusă de Tudor Vladimirescu*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1987, pp. 108-128.

¹⁰ Ștefan Fănuță Zilot, *Jalnica cântare a lui Zilot*, în G. D. Iscriu (coordonare), *Izvoare narative interne privind revoluția de la 1821 condusă de Tudor Vladimirescu*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1987, pp. 129-171.

¹¹ C. D. Aricescu, *Istoria revoluțiunii române de la 1821*, Editura Typographiei Române G. Chițu și I. Theodorian, Craiova, 1874, pp. XIX-XX, XXII-XXIV.

¹² Ilie Fotino, *Tudor Vladimirescu și Alexandru Ipsilanti în revoluțiunea din anulu 1821 supranumită Zavera*, trad. în lb. rom. de P. M. Georgescu, Tipografia Anton Mănescu, 1874.

¹³ Ibidem, pp. 6, 147-149, 83.

¹⁴ C. D. Aricescu, *Istoria revoluțiunii române de la 1821*, Editura Typographiei Române G. Chițu și I. Theodorian, Craiova, 1874.

¹⁵ Ibidem, p. 39; Cu privire la inițierea pe jumătate autorul îl citează pe germanul Gervinus, iar cu privire la jurământ citează sursa vie Petrace Poenaru.

¹⁶ A se vedea: A. D. Xenopol, *Istoria românilor din Dacia Traiană*, ediția a III-a (cea consultată de noi, revizuită de autor, îngrijită de I. Vlădescu), vol. X, Editura Cartea Românească, București, 1930, pp. 33-89; V. A. Urechia, *Istoria Românilor. Revoluția lui Tudor Vladimirescu (după documente noue), 1821-1822*, Tipografia și Fonderia de Litere Toma Basilescu, București, 1901, pp. 59, 73-80.

¹⁷ Chiriac Popescu, *Memoriu despre mișcarea lui Tudor Vladimirescu*, în N. Iorga, *Izvoare contemporane asupra mișcării lui Tudor Vladimirescu. Cu o comunicare făcută la Academia Română*, Librăriile Cartea Românească și Pavel Suru, București, 1921, pp. 189-224; Mihai Cioranu, *Revoluția lui Tudor Vladimirescu*, în N. Iorga, *Izvoare contemporane asupra mișcării lui Tudor Vladimirescu. Cu o comunicare făcută la Academia Română*, Librăriile Cartea Românească și Pavel Suru, București, 1921, pp. 227-321.

¹⁸ I. C. Filitti, *Frământări politice și sociale în Principatele Române de la 1821 la 1828*, Editura Cartea Românească, București, 1932, pp. 21-23; Idem, *Tudor Vladimirescu (Rostul răscoalei lui)*, București, 1937, pp. 4-5.

¹⁹ A. Oțetea, *Tudor Vladimirescu și mișcarea eteristă în țările române*, București, 1945, pp. 115-132, 239-258; Idem, *Tudor Vladimirescu și revoluția din 1821*, Editura Științifică, București, 1971, pp. 163-183, 340-368; Idem, *Legământul lui Tudor Vladimirescu față de Eterie*, în *Studii. Revistă de istorie*, anul IX, nr. 2-3, 1956, pp. 125-133. Încă din 1945, când nu descoperise pretinsul legământ, acad. A. Oțetea a susținut că Vladimirescu a fost eterist, mandatar al Eteriei, iar revoluția lui Tudor a fost parte a mișcării eteriste.

²⁰ Mircea T. Radu, *1821. Tudor Vladimirescu și revoluția din Țara Românească*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1978, pp. 128-160, 217-239, 401-415.

²¹ *D.I.R.*, vol. IV, Doc. nr. 2, pp. 32-38.

²² G. D. Iscriu, *Revoluția română din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu*, Editura Geto Dacii, București, 2017, p. 241; Idem, *Revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu*, Editura Albatros, București, 1982, pp. 67-69; M. T. Radu, op. cit., pp. 500-503.

²³ ****Documente privind Istoria României. Colecția Eudoxiu Hurmuzachi* (serie nouă), vol. III, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1967, Doc. nr. 242, p. 323

²⁴ I. P. Liprandi, *Răscoala pandurilor sub conducerea lui Tudor Vladimirescu în anul 1821 și începutul acțiunii eteriștilor în principatele dunărene precum și sfârșitul lamentabil al ambelor mișcări în același an*, în *D.I.R.*, vol. V, p. 438. Ivan Petrovici Liprandi a fost ofițer rus, șeful serviciului de informații și contrainformații al diviziei a XVI-a de infanterie de la Chișinău. Ulterior a condus rețeaua de spionaj militar din Țările române, Balcani și Austria. Și-a scris memoriile la București în anii 1829-1831; G. D. Iscriu, *Revoluția din 1821...*, p. 69; M. Cioranu, *loc. cit.*, p. 312; M. T. Radu, op. cit., p. 531; C. D. Aricescu, op. cit., pp. 291-293.

²⁵ M. T. Radu, op. cit., p. 143, nota 73, alin. 4

²⁶ J. Farsolas, *Rolul Eteriei în pregătirea revoluției de la 1821*, în *Studii. Revistă de Istorie*, Tom 32, nr. 2, 1979, p. 255 și nota 7.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ I. P. Liprandi, *loc. cit.*, pp. 273, 274, 275, 278, 279, 281, 287, 288, 289, 290, 291, 293-294, 295, 296, 298-299, 300-302, 303, 305; *Idem*, *Căpitanul Iordache Olimpiotul. Acțiunea eteriștilor în Principate în anul 1821*, în *D.I.R.*, vol. V, pp. 410, 417, 418, 419, 420-422, 425, 426, 428, 431-432.

²⁹ *Idem*, *Răscoala pandurilor...*, p. 286.

³⁰ *Ibidem*, pp. 273, 281, 274, 286, 287, 291.

³¹ A se vedea I. P. Liprandi, *Căpitanul Iordache Olimpiotul...*, *loc. cit.*, pp. 361-454.

³² C. D. Aricescu, *op. cit.*, *Acte justificative...*, nota LXV, pp. 135-137; Spre lauda sa, Aricescu ne lămurește proveniența acestui document. Documentul a fost scris de ofițerul rus A. F. Veltman „amicu cu Ipsilanti” din vremea când eteristul șef era în armata rusă. Veltman „călătorea ca turistu, prin Principate în anul 1821” și se afla în vizită la Ipsilanti în momentul când a avut loc dialogul dintre Vladimirescu și Ipsilanti. Veltman – notează Aricescu – „susține că a auzitu cu urechile selle acestu dialogu, fiind retrasu în camera laterală”. Textul dialogului este „extrasu din biblioteca de la St. Petersburg, secțiunea *voiajelor*, din opera oficerului rusu”. Documentul a ajuns în România la Romulus Scribanu, trimis de August Scriban (fratele lui Romulus), care era „cancellar allu universității din Petersburg”, și a fost publicat în anul 1870 în revistele *Dacia literară* și *Gardistulu civicu* și în 1871, în *Foae Transilvaniei*. (C. D. Aricescu, *op.cit.*, *Acte justificative...*, p. 137, nota 1).

³³ *Ibidem*, p. 135.

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ *Ibidem*, pp. 135-136.

³⁷ *Ibidem*, p. 136.

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ *Ibidem*.

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ *Idem*, *op. cit.*, p. 23, nota 1.

⁴² *Idem*, *op. cit.*, *Acte justificative...*, p. 137.

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ A se vedea: *D.I.R.*, vol. I, Doc. nr. 3, p. 40; Doc. nr. 5, pp. 41-42; Doc. nr. 6, p. 42; Doc. nr. 7, p. 43; Doc. nr. 9, p. 45; Doc. nr. 10, p. 46; Doc. nr. 12, p. 48; Doc. nr. 14, p. 49; Doc. nr. 15, pp. 50-51; Doc. nr. 22, p. 57.

⁴⁵ C. D. Aricescu, *op. cit.*, *Acte justificative...*, nota LXV, pp. 137-138.

⁴⁶ I. C. Filitti, *Frământări politice...*, p. 57, nota 3.